

گاهنامه خبری – تحلیلی «آفریقا»

شماره ۵

نیمه دوم خرداد ۱۳۹۹

صاحب امتیاز: مرکز مطالعات آفریقا (دانشگاه تربیت مدرس)

مدیر مسئول: دکتر سیروس احمدی نوحدانی

سردبیر: دکتر میثم میرزائی تبار

مدیر اجرایی: دکتر مجید رسولی

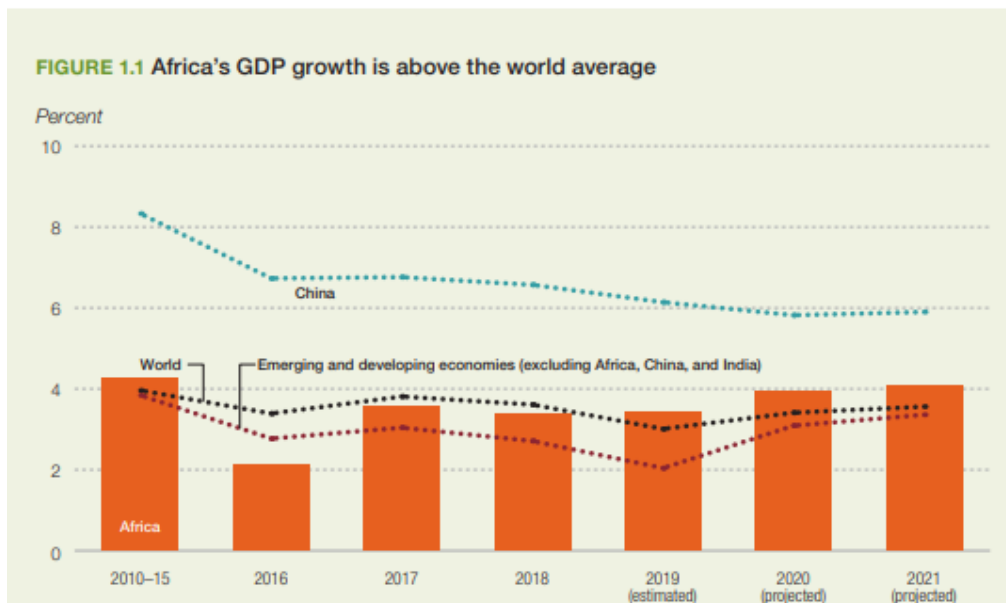
پیشگفتار

وضعیت اقتصادی آفریقا در سال ۲۰۲۰

بانک توسعه آفریقا در گزارشی تفصیلی با عنوان «چشم انداز اقتصادی آفریقا در ۲۰۲۰» به بررسی وضعیت اقتصادی قاره آفریقا پرداخته است. خلاصه این گزارش به شرح ذیل است: «وضعیت اقتصادی آفریقا همچنان در حال بهتر شدن است. رشد اقتصادی آفریقا از یک دهه پیش شروع شده و همچنان ادامه دارد. نرخ رشد تولید ناخالص واقعی داخلی در سال ۲۰۱۹ برابر با ۳/۴ درصد بود و پیش بینی می‌شود تا پایان سال ۲۰۲۰ این رشد به نرخ ۳/۹ درصد و ۱،۴ درصد در سال ۲۰۲۱ برسد. شش کشور با اقتصاد فعال در میان ده اقتصاد فعال جهان، در این قاره هستند: رواندا، اتیوپی، ساحل عاج، غنا، تانزانیا و بنین.

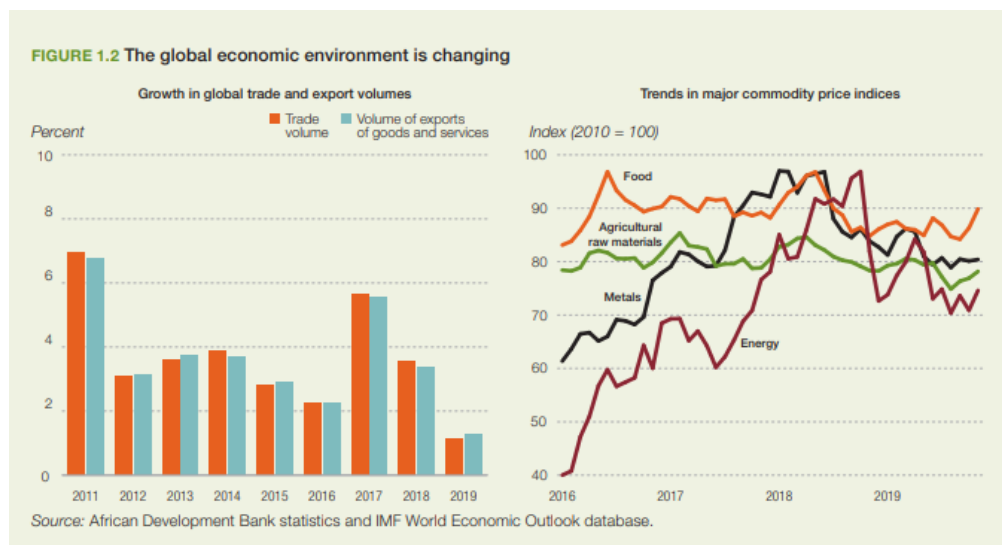
همچنین عوامل اصلی رشد نیز به تدریج از مصرف خصوصی به سرمایه گذاری و صادرات در حال تغییر است. از ده سال پیش تاکنون، در سال ۲۰۱۹ برای نخستین بار، بیش از نیمی از سهم رشد قاره را سرمایه گذاری تشکیل می‌دهد و مصرف خصوصی کمتر از یک سوم شده است. با این حال فقط در یک سوم کشورهای آفریقایی، این رشد اقتصادی موجب کاهش فقر و نابرابری شده است. برای اینکه کشورهای بیشتری در آفریقا به رشد لازم دست یابند نیاز به سرمایه گذاری بیشتر و اصلاح زیرساخت‌ها و متنوع سازی مبانی تولید از جمله در تقویت پایداری زیست محیطی در شرایط نامساعد آب و هوایی از راه استفاده از روشهای زراعی هوشمند نسبت به تغییرات آب و هوایی، بهبود فضاهای تولید بومی و افزایش بهره وری برنامه‌های توسعه‌ای و کاهش موانع جابجایی کارگران به سمت مکانهای تولیدی در کشورهای گوناگون هستند.

نمودار ۱: رشد تولید ناخالص داخلی آفریقا بالاتر از میانگین جهانی

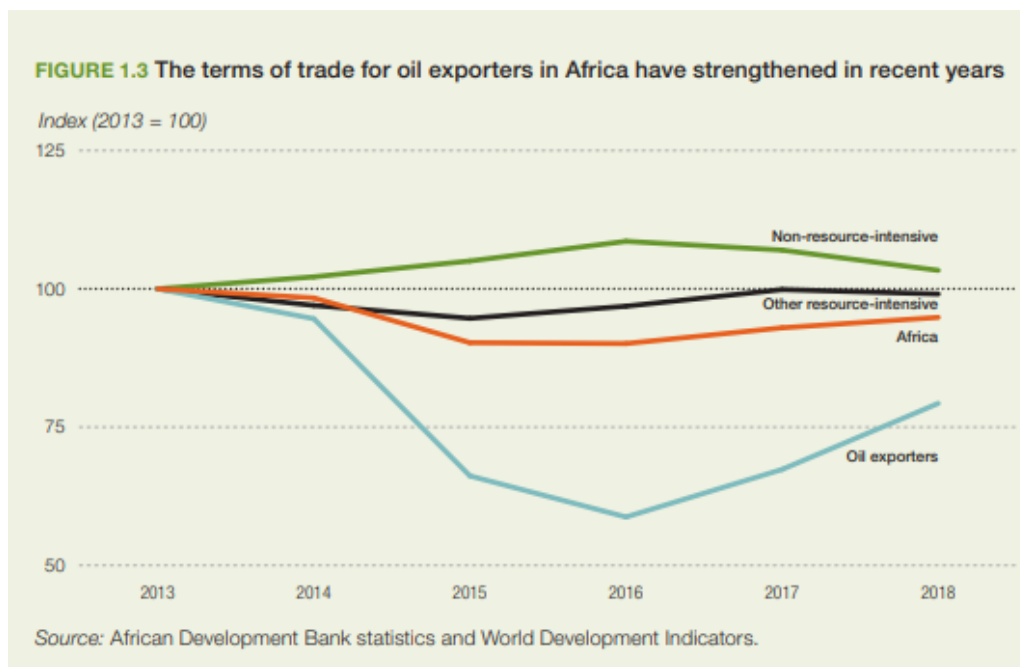

آفریقا برای شکوفایی اقتصادی بیشتر نیازمند تقویت سرمایه انسانی خود و ایجاد اشتغال در بخش‌های تولیدی است. بدین منظور کشورهای این قاره در تلاش هستند تا در منابع درسی، آگاهی‌ها و آموزش کار، تولید و ورود به بازار کار برای جوانان بگنجانند. آمارها نشانگر رشد سریع و مستمر این قاره است که پیش‌بینی وضعیت سیاسی با ثبات بیشتر و ناآرامی‌های کمتر را در این قاره به همراه خواهد داشت. رشد اقتصادی مستمر موجب افزایش اشتغال، در نتیجه شاهد کاهش مهاجرت به دیگر قاره‌ها و نیز کاهش ناآرامی‌ها سیاسی و اجتماعی خواهیم بود.

نمودار ۲: محیط در حال تحول اقتصاد جهانی

نمودار ۳: رشد مبادله نفت در آفریقا

منبع: سایت اتحادیه آفریقا

نکات اصلی قابل ذکر در ارتباط با رشد اقتصادی آفریقا عبارتند از:

(۱) رشد اقتصادی آفریقا مدتی است ثابت مانده و نیاز به افزایش رشد دارد؛ از سال ۲۰۱۴ رشد از میانگین ۵ درصد سالانه به حدود سه درصد رسیده است. این رشد در سال ۲۰۱۹ بالغ بر ۳/۴ درصد بود. اما پیش بینی شده این رشد در سال ۲۰۲۰ به ۳/۹ و در سال ۲۰۲۱ به ۴٫۱ درصد می رسد.

(۲) رشد اقتصادی در قاره به صورت یکپارچه نیست بلکه میان مناطق تفاوت در رشد وجود دارد؛ در سال ۲۰۱۹، شرق آفریقا سریعترین نرخ رشد و شمال آفریقا نیز بیشترین میزان تولید ناخالص داخلی آفریقا را داشت. به ویژه به سبب نرخ رشد زیاد کشور مصر. شش کشور آفریقایی جزء ده کشوری هستند که در دنیا سریعترین نرخ رشد را داشته‌اند: رواندا (۸/۷ درصد)، اتیوپی (۷/۴ درصد)، ساحل عاج (۷/۴ درصد)، غنا (۷/۱ درصد)، تانزانیا ۶/۸ درصد و بنین ۶/۷ درصد).

(۳) نرخ رشد موجب شده سهم مصرف خصوصی کاهش و سهم سرمایه گذاری و صادرات افزایش یابد؛ در سال ۲۰۱۹، برای نخستین بار پس از یک دهه، هزینه‌های سرمایه گذاری بیش از نیمی از تولید ناخالص داخلی را تشکیل داد به جای سهم مصرف. صادرات نیز سهم مهمی در رشد اقتصادی داشته است به ویژه در مواد خام اولیه.

(۴) نرخ تورم در کشورهای آفریقایی کنترل شده و کاهش یافته است.

(۵) رشد بلندمدت اساساً وابسته به سرمایه مادی است اما سرمایه انسانی نیز باید بهبود یابد. تحلیل رشد اقتصادی آفریقا نشان می دهد که شکل گیری سرمایه ثابت عامل اصلی رشد قدرت تولید کارگران قاره است. در نتیجه رشد سرمایه انسانی تأثیر زیادی بر رشد سرمایه مادی دارد.

آفریقا قاره‌ای است در مسیر رشد و تعالی و اگر این ظرفیت و فضای مهم برای فعالیت اقتصادی همچنان در کشور ما نادیده گرفته شود، در آینده قابل جبران نخواهد بود و رقبا همچنان در این قاره جای گیر می‌شوند و امکان حضور و فعالیت به بنگاه‌ها و مراکز تولیدی، خدماتی و ... ایران به سختی میسر خواهد شد.

دکتر سیروس احمدی نوحدانی

سرپرست مرکز مطالعات آفریقا

مجوز رسمی انتشار گاهنامه خبری تحلیلی «آفریقا» صادر شد

گاهنامه خبری تحلیلی «آفریقا»

منبع: صفحه مرکز مطالعات آفریقا در پرتال دانشگاه

تربیت مدرس، ۳ تیر ۱۳۹۹. در:

<https://modares.ac.ir/index.jsp?fkeyid=&siteid=59&pageid=28555&newsview=13361>

کمیته ناظر بر نشریات دانشگاهی دانشگاه تربیت مدرس به موجب ماده ۲۱ دستورالعمل اجرائی نشریات دانشگاهی، با انتشار گاهنامه خبری تحلیلی «آفریقا» وابسته به مرکز مطالعات آفریقا موافقت کرد. این نشریه به صورت رسمی با ترتیب انتشار «گاهنامه»، به «زبان فارسی»، با صاحب امتیازی «مرکز مطالعات آفریقا»، مدیر مسئولی «دکتر سیروس احمدی نوحدانی»، سردبیری «دکتر میثم میرزائی تبار» و مدیریت اجرایی «دکتر مجید رسولی» منتشر می‌شود.

نشست مشترک «مرکز مطالعات آفریقا» و «اتاق مشترک بازرگانی ایران و آفریقا» برگزار شد

کشورهای آفریقایی و ظرفیت‌های موجود برای سرمایه‌گذاری در این قاره را تشریح و بیان کردند که ایران سالهاست در آفریقا حضور دارد اما این حضور زمینه فعالیت اقتصادی نداشته و بخش اقتصادی ایران نتوانسته از ظرفیت‌های بالای این قاره در راستای منافع مشترک ایران و کشورهای آفریقایی بهره‌مند شود. اما کشوری مانند ترکیه کمتر از ده سال است که در آفریقا حضور یافته ولی حجم مبادلات اقتصادی این کشور با آفریقا چندین برابر ایران است. آفریقا قاره ای غنی با ظرفیت‌های بالای اقتصادی است که به جرأت می‌توان گفت فضای تخلیه فشار تحریم‌های ناعادلانه به ایران است و از طریق همکاری سودمند مانند کشت فراسرزمینی در آفریقا، وجود بازار مصرف گسترده در این قاره، توان جذب تولیدات صنعتی، خدماتی، مشاوره ای

جلسه هم‌اندیشی، تبادل نظر و همکاری «مرکز مطالعات آفریقا» (دانشگاه تربیت مدرس) و «اتاق مشترک بازرگانی ایران و آفریقا» با حضور دکتر سیروس احمدی نوحدانی، سرپرست «مرکز مطالعات آفریقا» و اعضای هیأت علمی این مرکز با مهندس حسن خسروجردی، رئیس هیأت مدیره و آقای محمدرضا فقیهی، دبیرکل و عضو هیئت مدیره «اتاق مشترک بازرگانی ایران و آفریقا»، سه شنبه ۲۷ خرداد ۱۳۹۹ در دانشگاه تربیت مدرس برگزار شد.

دکتر احمدی در این جلسه ضمن معرفی تاریخچه «مرکز مطالعات آفریقا» به تشریح فعالیت‌ها، برنامه‌ها و اهداف این مرکز پرداخت و مهندس خسروجردی و آقای فقیهی نیز با اشاره به تاریخچه و برنامه‌های «اتاق مشترک بازرگانی ایران و آفریقا»، وضعیت کنونی روابط ایران با

در پایان نیز توافق شد تا همکاری‌های رسمی میان «مرکز مطالعات آفریقا» و «اتاق مشترک بازرگانی ایران و آفریقا» با امضای تفاهم‌نامه همکاری مشترک آغاز شود و نشست‌های تخصصی در مورد روشهای همکاری اقتصادی با کشورهای آفریقایی به طور مشترک و نیز کارگاه تجارت با آفریقا برگزار شود.

منبع: صفحه مرکز مطالعات آفریقا در پرتال دانشگاه تربیت مدرس، ۳۱ خرداد ۱۳۹۹. در:
<https://modares.ac.ir/index.jsp?fkeyid=&siteid=59&pageid=28555&newsview=13342>

و ...ایران با کشورهای این قاره می‌توان از فشارهای تحریم‌ها کاست. اکنون آفریقا مهمترین بازار مصرف کالاهای ایرانی محسوب می‌شود اما از این ظرفیت به خوبی استفاده نمی‌شود.

در ادامه این نشست دو ساعته، زمینه‌های همکاری میان «مرکز مطالعات آفریقا» و «اتاق مشترک بازرگانی ایران و آفریقا» مورد بررسی قرار گرفت و طی آن، رئیس و دبیرکل «اتاق مشترک بازرگانی ایران و آفریقا» ضمن تشریح قابلیت‌ها و تجربیات اعضای این اتاق در همکاری اقتصادی در آفریقا، برای اجرای انواع پروژه‌های اقتصادی در آفریقا و ارائه مشاوره‌های تخصصی اقتصادی و همچنین برگزاری برنامه‌های مشترک آموزشی و پژوهشی و نشست، نمایشگاه، کارگاه و ...همکاری با «مرکز مطالعات آفریقا» اعلام آمادگی کردند.

سرپرست «مرکز مطالعات آفریقا» نیز با اشاره به وظایف و مأموریت‌های محوله این مرکز، از انجام هرگونه همکاری در زمینه انجام پروژه‌های مطالعاتی و برگزاری کارگاه‌ها، نشست‌های علمی و تخصصی و ... استقبال کرد.

دیدار سفیر ایران در موریتانی با وزیر خارجه این کشور

منبع: ارسالی سفارت جمهوری اسلامی ایران در موریتانی

دکتر امیرعلی امام جمعه شهیدی، سفیر جمهوری اسلامی ایران در نواکشوت عصر چهارشنبه ۲۸ خرداد ۱۳۹۹ با اسماعیل ولد شیخ احمد، وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی موریتانی دیدار و گفتگو کرد.

در این ملاقات، طیفی از مباحث مورد علاقه دو کشور از سوی سفیر کشورمان مطرح و مورد بحث و تبادل نظر قرار گرفت.

حملات توپخانه‌ای ارتش اتیوپی به شرق سودان

قرار دارد و هم‌مرز با اتیوپی است. منطقه مرزی مذکور ماه مه گذشته شاهد تنش نظامی بین عناصر مسلح اتیوپیایی مورد حمایت ارتش اتیوپی با نیروهای مسلح سودان بود که بر اثر این درگیری‌ها، یک افسر کشته و چند تن دیگر از نیروهای سودان زخمی شدند.

منبع: روسیالیوم، مراسل RT: قصف ایتیوپی یستهدف معسکر الأنفال للجیش السودانی، ۲۰۲۰/۰۶/۲۱. فی:
<https://b2n.ir/908055>

منابع آگاه نظامی از حمله توپخانه‌ای ارتش اتیوپی به مناطقی در شرق سودان خبر دادند که بر اثر آن یک نظامی سودانی زخمی شده است. این منابع به شبکه خبری «روسیالیوم» گفتند که ارتش اتیوپی پادگان «الانفال» ارتش سودان را هدف قرار داده و بر اثر آن برخی از این پادگان آتش گرفته است. پادگان مذکور در منطقه «القلابات» استان «القضارف» (شرق سودان) واقع شده است. این استان در شرق خارطوم، پایتخت سودان

چین بدهی کشورهای آفریقایی را می‌بخشد

دشوار خود را بهبود بخشند. براساس داده های ابتکار تحقیق چین-آفریقا مستقر در دانشگاه جان هاپکینز، دولت چین و بانک‌های آن در سال‌های بین ۲۰۱۷-۲۰۰۰ میلادی، تقریباً ۱۴۳ میلیارد دلار به کشورهای آفریقایی وام داده‌اند.

منبع: TRT فارسی، چین بدهی کشورهای آفریقایی را لغو می‌کند، ۲۰۲۰/۰۶/۲۲. در:
<https://www.trt.net.tr/persian/jhn/2020/06/18/ch-yn-bdhy-khshwrhy-afryqyy-r-lgw-my-khnd-1438732>

شی جینپینگ، رئیس جمهور چین، در سخنرانی در نشست "اجلاس فوق العاده چین و آفریقا" درباره شیوع نوع جدید ویروس کرونا (Kovid-19)، گفت: بدهی‌های وام بدون بهره را که کشورهای آفریقایی باید تا پایان سال ۲۰۲۰ بپردازند، را لغو خواهد کرد.

رهبر چین قول داد که قاره آفریقا برای دسترسی به واکسن کوید-۱۹ که در کشور وی تولید خواهد شد، اولویت دارد و افزود بیمارستان‌ها و مراکز درمانی جدیدی را در این قاره احداث خواهند کرد.

کشورهای آفریقایی از کشورهای G-20 خواستند "بدهی هایمان را حذف یا به تعویق بیندازند" تا اقتصادهای

اعتراض لیبی به رویکرد دوگانه اتحادیه عرب

در این بیانیه آمده است: لیبی نمایندگی خود در نشست اتحادیه عرب را کاهش می‌دهد و به رویکرد دوگانه این اتحادیه اعتراض می‌کند. درحالی که لیبی از ماه آوریل سال گذشته تاکنون خواستار برگزاری این نشست بود

وزارت امور خارجه لیبی با انتشار بیانیه‌ای در حساب توئیتر خود اعلام کرد: به دلیل رویکرد دوگانه اتحادیه عرب، سطح نمایندگی خود در نشست فوق العاده اتحادیه عرب را کاهش داده است.

ولی علی‌رغم جمع اکثریت لازم این نشست را برگزار نکرده بودند.

همچنین در بیانیه مذکور صالح الشماخی نماینده لیبی در این اتحادیه تأکید کرد: نیروهای ارتش لیبی با شکست شبه‌نظامیان تروریست خلیفه حفتر، شهرهای تحت اشغال آن‌ها را آزاد و اخیراً ترهونه را آزاد کردند. امروز، پس از اینکه وضعیت عوض و حملات علیه طرابلس دفع شد، کشورهای حامی حفتر که از صلح و آتش‌بس ممانعت می‌کردند فراخوان گفت‌وگو می‌دهند.

الشماخی همچنین ضمن انتقاد از کشورهای حامی حفتر، رهبر نیروهای غیرقانونی در شرق لیبی گفت: حمایت کشورهای مجاور و مزدوران متعلق به آن‌ها و شرکت واگنر روسیه از حفتر موضوع پنهانی نیست. جای آن‌ها پس از جرایم جنگی که مرتکب شده‌اند، دادگاه‌های بین‌المللی است.

این وزارت‌خانه پیش از این نیز طی بیانیه‌ای اعلام کرده بود: محمد طاهر سیاله، وزیر خارجه این کشور با فیصل بن فرحان، وزیر امور خارجه عربستان سعودی تلفنی

گفت‌وگو و به برگزاری نشست فوق‌العاده پیرامون بحران در لیبی اعتراض کرد.

در این بیانیه آمده بود: لیبی در پی بررسی پیش‌نویسی که مصر آن را پیشنهاد کرده به دلیل مغایرت رفتار دبیرخانه اتحادیه عرب با اساسنامه، در نشست فوق‌العاده این اتحادیه شرکت نخواهد کرد.

گفتنی است عبدالفتاح السیسی، رئیس‌جمهور مصر روز شنبه ۲۰ ژوئن طی دیدار از یک پایگاه هوایی در غرب این کشور خطاب به سربازان گفته که آماده اجرای عملیات در خارج از مرزهای مصر باشند.

از سوی دیگر دفتر رسانه‌ای دولت لیبی با انتشار بیانیه‌ای اعلام کرد: تهدید نظامی عبدالفتاح السیسی رئیس‌جمهور مصر به منزله "اعلام جنگ" و دخالت در امور داخلی لیبی است.

منبع: خبرگزاری آناتولی، اعتراض لیبی به رویکرد دوگانه اتحادیه عرب، ۲۴/۰۶/۲۰۲۰. در:

<https://b2n.ir/424590>

دهمین ایالت اتیوپی رسماً تاسیس شد

اعلام شده و اعضای کابینه و مجلس این ایالت نیز به زودی معرفی خواهند شد. در جریان همه‌پرسی برگزار شده در ماه نوامبر، ۹۸ درصد از سیدامایی‌ها برای تشکیل یک ایالت فدرال مستقل از رأی "آری" استفاده کرده بودند. بر اساس سرشماری سال ۲۰۰۷، ۴ درصد از جمعیت این کشور را سیدامایی‌ها تشکیل می‌دهند.

منبع: TRT فارسی، دهمین ایالت اتیوپی رسماً تاسیس شد، ۲۳/۰۶/۲۰۲۰. در:

<https://www.trt.net.tr/persian/jhn/2020/06/19/dh-myn-ylt-tywpy-rsm-tsyst-shd-1438888>

گروه قومی سیداما در اتیوپی که با برگزاری همه‌پرسی تصمیم به تشکیل ایالت خود در این کشور را گرفته‌اند، رسماً دهمین ایالت این کشور را تأسیس کردند. ایالت جنوب در این کشور که از ده‌ها گروه قومی مختلف میزبانی می‌کند، طی یک مراسم رسمی صلاحیت منطقه‌ای که را سیدامایی‌ها در آن زندگی می‌کنند به منطقه سیداما تحویل داد.

گزارشات دریافتی حاکی‌ست، شهر توریستی Hawassa در جنوب این کشور به عنوان پایتخت این ایالت جدید

نیجریه از ساخت واکسن کرونا خبر داد

و مصوبات مورد نیاز مراجع پزشکی، حداقل ۱۸ ماه طول خواهد کشید تا واکسن برای استفاده گسترده منتشر شود.

بر اساس این گزارش، بودجه مطالعه‌ای که در نتیجه آن، این واکسن ابداع شد، ابتدا توسط محققان آزمایشگاه Helix Biogen Consult و Trinity Immunodeficient ، gbomosho و با مبلغ حدود ۷,۸ میلیون نایرا نیجریه (۲۰,۰۰۰ دلار) تأمین شد. محققان این تیم ساخت مراحل نهایی واکسن را نیز به اتمام رسانده‌اند اما تاکنون نامی برای این واکسن انتخاب نکرده‌اند.

Source: The Hindu Business Line, Nigeria scientists claim to have developed vaccine against Covid-19. June 23, 2020. In: <https://www.thehindubusinessline.com/news/science/nigeria-scientists-claim-to-have-developed-vaccine-against-covid-19/article31897009.ece>

رسانه‌های محلی نیجریه به نقل از دکتر «اولادیپو کولاول» محقق گروه تحقیقاتی کووید-۱۹ اعلام کردند، گروه تحقیقاتی وی توانسته راه حلی برای این همه‌گیری جهانی ارائه دهند و آماده هستند که تلاش خود را دوچندان کنند تا طی چند ماه آینده این واکسن در دسترس همه قرار گیرد. کولاول گفته است: این واکسن حقیقی است، آن را چندین بار آزمایش کرده‌ایم و عملکرد آن مورد تأیید ما است. وی خاطر نشان کرد: افرادی که به واکسن احتیاج دارند، بیشتر از کسانی هستند که به دارو احتیاج دارند و به همین دلیل این تحقیقات روی واکسن متمرکز شده است. کولاول اظهار داشت که محققان گروه وی برای انتخاب بهترین کاندیدای بالقوه واکسن، روی ژنوم این ویروس از نمونه‌های گرفته شده از افراد در سراسر آفریقا کار کرده‌اند. وی افزود: به دلیل حجم زیاد تحقیقات، تجزیه و تحلیل

تحلیل‌های روز آفریقا

ادعای توافقی مصر و اتیوپی بر سر آب‌گیری سد پرتنش «النهضة»

۵۵,۵ و ۱۸,۵ میلیارد مترمکعب است. اکنون مصر برای آبیاری اراضی و مصارف خود به ۸۰ میلیارد مترمکعب از آب نیل نیاز دارد که عمده مصارف، برای کاشت برنج است و سالانه ۴,۵ میلیون تن برنج تولید می‌کند.

در موضوع اختلاف بر سر حقایق نیل، در سال ۲۰۱۰ کشورهای مستقر در سرشاخه‌های نیل خواهان افزایش سهم خود از آب نیل شدند که به توافق عنتبه معروف شد. مصر و سودان با این توافق مخالفت کردند. یک سال بعد از اعلام این توافق اولیه، اتیوپی اعلام کرد که عملیات احداث سد النهضه را برای تولید برق آغاز کرده است که سال گذشته اعلام کرد تقریباً ۷۰ درصد آن را به پایان رسانیده و قصد دارد آب‌گیری آن را طی ماه‌های آینده شروع کند. اتیوپی اصرار دارد که این سد بزرگ را در سه سال پر کند، که در صورت عملی شدن آن، مصر ۲۷ میلیارد متر مکعب از سهم سالانه خود را از دست خواهد داد که نصف کل سهم خود از آب نیل است. به گزارش تلویزیون العربی، اگر اتیوپی بخواهد این سد را در سه سال پر کند، مصر ۶۷ درصد از اراضی زراعی قابل کشت خود را از دست خواهد داد و این مسئله منجر به از دست دادن ۲۱ درصد از نیروی کار مصر خواهد شد. قاهره پیشنهاد داده است که سد النهضه در بازه زمانی ۲۱ ساله پر شود که در صورت اجرای آن، مصر سالانه سه میلیارد متر مکعب کاهش حقایق خواهد داشت.

منبع: خبرگزاری فارس، اسکای‌نیوز: مصر و اتیوپی بر سر آب‌گیری سد پرتنش «النهضة» به توافق رسیدند،

در: <http://fna.ir/exsftn> ۱۳۹۹/۰۳/۲۸

بعد از تنش‌های لفظی مقامات مصری و اتیوپیایی منابع آگاه در سودان از توافق قاهره و آدیس‌آبابا بر سر نحوه آب‌گیری سد النهضه خبر دادند. این منابع به اسکای‌نیوز عربی گفتند که طرفین مصری و اتیوپیایی با پیشنهاد سودان در رابطه با جوانب فنی پر کردن این سد بعد از اختلافات اخیر موافقت کرده‌اند. روزنامه سعودی الشرق الاوسط نیز نوشت که سودان، مصر و اتیوپی بعد از شش روز متوالی مذاکره، پیشرفت‌های خوبی در جنبه‌های فنی آب‌گیری سد داشته‌اند. منبعی مسئول به این روزنامه گفته است که مصر به امضای توافق فراگیری برای آب‌گیری و راه‌اندازی سد استناد می‌کند؛ توافقی که اتیوپی را پیش از آنکه آب‌گیری سد آغاز شود، از لحاظ قانونی ملزم به مراعات حقوق آبی مصر کند. سامح شکری، وزیر خارجه مصر تلویحاً اتیوپی را تهدید کرد که اگر گزینه‌های دیگر در ارتباط با توافق بر سر سد النهضه به نتیجه نرسد، به شورای امنیت رجوع خواهد کرد. پس از بی‌نتیجه ماندن مذاکرات سه‌جانبه به ویژه بین مصر و اتیوپی، قاهره، آدیس‌آبابا را تهدید به استفاده از نیروی نظامی کرد، ارتش اتیوپی نیز از آمادگی خود برای جنگ با مصر خبر داد و گفت که هرگز از حق حاکمیتی خود نمی‌گذرد.

اختلاف بر سر سد النهضه زمانی آغاز شد که دولت اتیوپی از سال ۲۰۱۱ پروژه احداث سد النهضه بر روی سرشاخه رود نیل و کار آب‌گیری این سد را آغاز کرد. آب نیل بعد از عبور از سودان وارد خاک مصر شده و بعد از طی مسافتی طولانی به مدیترانه می‌ریزد و در توسعه این کشورها به ویژه مصر نقش مهمی دارد. براساس توافق سال ۱۹۵۹ حقایق مصر و سودان از نیل به ترتیب، سالانه

بی‌اعتنایی به زندگی سیاه‌پوستان از آمریکا تا آفریقا

و به آمریکا برده شد، محل بحث بوده است. به‌رغم لغو برده‌داری در سال ۱۸۶۵ و دستاوردهای جنبش حقوق مدنی ایالات متحده ۱۰۰ سال بعد از آن، آمریکایی‌های آفریقایی‌تبار تبعات یک سیستم اقتصادی، سیاسی و اجتماعی را متحمل می‌شوند که به سفیدپوستی امتیاز داده و آن را ستایش می‌کند و از خشونت برای محدود کردن آزادی‌ها، حقوق و فرصت‌های اقتصادی سیاه‌پوستان بهره می‌برد.

ناآرامی حال حاضر موج تازه‌ای در کشمکش کسب عدالت و تغییر ساختاری لازم برای حفاظت از حقوق بشر آفریقایی‌تبارهاست و آفریقایی‌ها این را می‌دانند.

آن‌ها این را می‌دانند چون از زمان استعمار تا به امروز، همان سیاست نژادپرستی و نظامی‌گرایی را در سیاست خارجی ایالات متحده در قبال این قاره تجربه کرده‌اند. این تاریخ شامل حمایت آمریکا از حاکمیت وحشیانه لئوپولد دوم، پادشاه بلژیک بر کنگو در پایان قرن نوزدهم که جان ۱۰ تا ۱۵ میلیون تن را گرفت و نقش آمریکا در دستگیری نلسون ماندلا از سوی دولت آپارتاید آفریقای جنوبی در ۱۹۶۲ می‌شود.

در جریان جنگ سرد، ایالات متحده به دیکتاتورهای نظامی و کشورهای تک‌حزبی سرکوبگر در کشورهای نظیر زئیر (جمهوری دموکراتیک کنگو کنونی)، لیبیا، سودان، سومالی و کنیا یاری رساند. این کشور بعد از اعتراضات گسترده در اواسط دهه ۸۰ میلادی بود که از رژیم آپارتاید در آفریقای جنوبی فاصله گرفت. چندی پیش هم دونالد ترامپ، شهروندان آفریقایی را هدف ممنوعیت‌های مسافرتی قرار داد و با ادبیاتی ننگ‌آور، کشورهای آفریقایی را "چاه مستراح" توصیف کرد. اعتراضات کنونی در حالی رخ می‌دهد که پاندمی ویروس

صالح بوکر، رئیس مرکز سیاستگذاری بین‌المللی در مقاله‌ای برای مجله آمریکایی فارن پالسی نوشت: «افزایش نظامی‌گری در قاره آفریقا تحت رهبری دونالد ترامپ، بخشی از تاریخ طولانی نهادینه‌سازی نژادپرستی در سیاست خارجی آمریکاست. از زمان کشته شدن جورج فلویید به دست پلیس در ۲۵ مه، چندین مورد از سفارتخانه‌های آمریکا در آفریقا با صدور بیانیه‌هایی برای آرام کردن اعتراضات آفریقایی‌ها علیه کشتار مردمان سیاه‌پوست به دست پلیس و متعصبان سفیدپوست در ایالات متحده تلاش کردند. موسی فکی محمد، رئیس کمیسیون اتحادیه آفریقا تأکید کرد این نهاد پان آفریقایی "تداوم رفتارهای تبعیض‌آمیز علیه شهروندان سیاه" ایالات متحده را رد می‌کند؛ درست همانطور که در قطعنامه تاریخی ضد تبعیض نژادی در ایالات متحده آمریکا که از سوی رهبرای آفریقایی در اولین جلسه سازمان اتحادیه آفریقا در ۱۹۶۴ ارائه شد، عمل کرد.

با توجه به اینکه تظاهرات‌های گسترده علیه خشونت پلیس و نژادپرستی نهادینه همچنان در سراسر جهان رواج و گسترش دارد، گزارش شده که دیپلمات‌های آمریکایی در آفریقا نگران این هستند که واقعیت خشونت علیه آفریقایی‌تبارها در ایالات متحده فرصت تبلیغاتی برای چین به ویژه در این قاره ایجاد کند. اما چنین تفکری که از سوی رابرت اوبراین، مشاور امنیت ملی آمریکا بیان شده است، توهینی به خرد تمام آفریقایی‌هاست که کاملاً قدرت قضاوت آمریکا براساس ناکامی‌ها و شکست‌های آن را دارند.

خشونت نژادی علیه آمریکایی‌های آفریقایی‌تبار تاریخی، سیستمیک، نهادینه و ساختاری است. این موضوع از ۴۰۰ سال پیش که اولین آفریقایی به عنوان برده گرفته

کرونا، نمای استثنای آمریکا را از بین برده و نابرابری‌های نژادی عمیق و مداوم در ایالات متحده را آشکار ساخته است و شاهد آن، ابتلای بی‌تناسب و بالای سیاه‌پوستان به کووید-۱۹ و بستری شدن و مرگ و میر در میان آن‌هاست. علاوه بر بحران سلامت عمومی، آمریکایی‌های آفریقایی‌تبار همچنین در معرض تبعات بحران اقتصادی ناشی از کرونا قرار دارند. واکنش بی‌قید و بی‌منطق دولت ترامپ و فرمانداران جمهوری‌خواه سفیدپوست متحد او نشانگر بی‌توجهی تباه‌گونه به زندگی سیاه‌پوستان است. آفریقایی‌ها این را می‌دانند. قربانیان وحشیگری پلیس آمریکا شامل مردمانی با تبار آفریقایی از هائیتی نظیر "ابنر لوئیما" و مهاجران آفریقایی نظیر "آمادو دیالو" در لیست بلندبالایی از دیگر آمریکایی‌های سیاه‌پوست هستند. این فهرست به تازگی شامل نام کودکانی چون "ترایون مارتین" و "تمیر رایس" و زنانی چون "ساندرا بلند" و "برونا تیلور" و مردانی نظیر "احمد آربری" و "جورج فلویید" شده است. به لحاظ تاریخی، استایل پلیسی فوق‌نظامی در ایالات متحده عمدتاً علیه آمریکایی‌های آفریقایی‌تبار، آمریکایی‌های لاتین‌تبار و آمریکایی‌های آسیایی اعمال شده‌اند؛ در اینجا از ملت‌های بومی آمریکا نامی نمی‌بریم چون برای آن‌ها نظم و قانون به معنای نسل‌کشی بوده است. آفریقایی‌ها به شکل دردآوری از این بخش از تاریخ ایالات متحده آگاه هستند. آنچه در ایالات متحده و در آفریقا کمتر شناخته شده است، این است که واشنگتن امروز مسئول خشونت‌های مداوم علیه آفریقایی‌ها در آفریقا است. نظامی‌گری ایالات متحده در این قاره ناگزیر منجر به کشته شدن غیرنظامیان غیرمسلح در سومالی و جاهای دیگر آفریقا می‌شود و بازتاب قتل سیاه‌پوستان آمریکایی به دست پلیس است. تقویت حضور ارتش آمریکا در آفریقا، در واقع زانوی یک سفیدپوست

آمریکایی بر گردن آفریقا است. اما رفتار خشونت‌آمیز واشنگتن در آفریقا در حافظه تلفن‌های هوشمند ضبط نمی‌شود.

نظامی‌سازی شدید روابط ایالات متحده و آفریقا پس از ۱۱ سپتامبر و به اصطلاح جنگ جهانی علیه تروریسم انجام شد. در سال ۲۰۰۳ دولت بوش نخستین پایگاه دائمی ایالات متحده در این قاره را در جیبوتی تأسیس کرد. فرماندهی ایالات متحده در آفریقا سال ۲۰۰۷ ایجاد شد. حضور نیروهای آمریکایی به سرعت نزدیک به ۱۷۰ درصد رشد یافت. تا سال ۲۰۱۶، کماندوهای عملیات‌های ویژه در زیر صحرای آفریقا به سرعت حدود ۱۷ درصد از نیروهای اعزامی از سراسر جهان را به خود اختصاص دادند.

بین سال‌های ۲۰۱۵ و ۲۰۱۸، کمک مبارزه با تروریسم وزارت دفاع آمریکا به کشورهای آفریقایی به بیش از سه برابر افزایش یافت. خصوصاً در دولت ترامپ، پایگاه‌های پهپادی اشاعه یافته‌اند و حملات هوایی خصوصاً در سومالی و لیبی با رشد روبرو شدند. در دو سال اول ریاست جمهوری ترامپ، حملات پهپادی فقط در سومالی بیش از دو برابر مجموع حملاتی شد که در دوران دو رئیس‌جمهوری پیشین آمریکا در آنجا صورت گرفته بود. ساخت پایگاه ۱۱۰ میلیون دلاری پهپاد ریپر در آگادز نیجر در سال ۲۰۱۶ آغاز شد و سال گذشته تکمیل شده و به بهره‌برداری رسید؛ این بزرگترین پروژه ساخت و ساز نیروی هوایی آمریکا بود. آفریکام از دوران باراک اوباما، پایگاه‌های پهپادی در سراسر آفریقا را به منظور گردآوری اطلاعات، شناسایی و جاسوسی گسترش داده است و آن‌ها در تیررس راکت‌ها هم قرار دارند. دقیقاً مشخص نیست که چه تعداد از پایگاه‌های موقت یا دائم در آفریقا به جز جیبوتی، نیجر، اتیوپی و سیشل و کشتی‌های آمریکایی در ساحل سومالی نظامی‌سازی شده‌اند.

احتمالا به وقوع شمار متعددی از جرایم جنگی منجر شده است.

آگاهی آفریقایی‌ها از نژادپرستی ساختاری آمریکا و اجرای آن از طریق خشونت، پیامد تجربه مستقیم است. آفریقایی‌ها در طول تاریخ اهداف این خشونت بودند، چه به صورت برده، آزاد، مهاجر یا در خانه‌اشان در قاره آفریقا. درخواست‌های امروز ما برای خاتمه نژادپرستی نهادینه و نظامی‌سازی قوی در ایالات متحده آمریکا باید شامل درخواست خاتمه نژادپرستی نهادینه سیاست خارجی آمریکا هم شود.»

Source: Salih Booker, America's Disdain for Black Lives Extends to Africa, Foreign Policy, 12 June 2020. In:

<https://foreignpolicy.com/2020/06/12/america-disdain-black-lives-extends-africa-militarization-africom-somalia-trump-police-brutality/>

در ایالات متحده و کشورهای آفریقایی که ارتش آمریکا در آن‌ها فعال است، مردم عمدتاً از این نوع تحرکات نظامی اطلاعی ندارند. یک قصد عمدی عدم شفافیت از سوی ارتش آمریکا و سیا وجود دارد اما بین ۶۰۰۰ تا ۷۵۰۰ نیروی آمریکایی در ۵۰ کشور آفریقا و شمار نامعلومی از نیروهای عملیات‌های ویژه در دست کم ۳۳ کشور فعال هستند. بین ۲۹ تا ۳۴ پایگاه در سراسر این قاره منزلگاه نیروهای عملیات‌های ویژه و هواپیماهای با سرنشین و بدون سرنشین هستند. فقط در سال ۲۰۱۶ ارتش آمریکا ۳۵۰۰ مأموریت در آفریقا داشت که افزایش حدوداً بیست برابری از زمان تشکیل آفریکام نشان می‌دهد و این تعداد در دوران ریاست ترامپ افزایش یافته است. عفو بین‌الملل سال گذشته در گزارشی از افزایش حملات هوایی آمریکا و تلفات غیرنظامیان در سومالی خبر داد و این بیانگر آن است که جنگ مخفی در آنجا

سهم ایران از بازار آفریقا

تداوم حیات صنعتی خود، با کشورهای آفریقایی پیمان‌های تجاری و صنعتی منعقد کرده و برای آینده برنامه‌ریزی کنند. به لحاظ وسعت، قاره آفریقا دومین قاره وسیع جهان است و به لحاظ جمعیت نیز ۱,۲ میلیارد نفر از جمعیت نزدیک به هشت میلیارد نفری جهان در این قاره متمرکز شده‌اند. همچنین با مدنظر قرار دادن حجم تولید ناخالص داخلی و رشد اقتصادی، بسیاری از کشورهای کمتر توسعه‌یافته جهان در آفریقا قرار دارند. اکثر این کشورها در مرحله‌ای از توسعه قرار دارند که دیگر کشورها قبل از انقلاب صنعتی در آن مرحله بودند. طی دو دهه اخیر بازار در بسیاری از کشورهای آفریقایی شروع به توسعه و رشد قابل توجه کرده و برخی کشورها در تلاشند تا جامعه صنعتی‌تر داشته باشند. بنابراین

مهدی عبداللهی، دبیر گروه اقتصادی روزنامه فرهیختگان در مقاله‌ای به بررسی سهم ایران از بازار آفریقا پرداخته است. متن این مقاله به شرح ذیل است:

قاره کهن آفریقا به دلایلی مورد بی‌مهری واقع شده است. واژه آفریقا در نظر برخی مردم جهان و میان برخی ایرانیان مساوی با فقر، محرومیت، خشکی، کودتا، جنگ، عقب‌ماندگی، استعمار، ایدز و... است. اما همه اینها یک روی سکه است، چراکه از طرفی دیگر این قاره سرشار از منابع بکر و غنی و اراضی حاصلخیز است که بسیاری از کشورهای اروپایی و آمریکا چه در زمان استعمار و چه در عصر حاضر به آن نظر داشته و دارند؛ به نحوی که بسیاری از آینده‌پژوهان، قرن ۲۱ را قرن آفریقا نام نهاده‌اند. از این منظر کشورهای پیشرو و صنعتی هرکدام در تلاشند برای

فرصت‌های تجاری زیادی در این قاره وجود دارد که حجم تولید ناخالص داخلی نزدیک به پنج‌هزار میلیارد دلاری و همچنین بازار واردات کالایی ۵۲۳ میلیارد دلاری کشورهای این قاره مصداق‌های عینی این ادعا هستند.

در این گزارش تمرکز عمده بر سهم ایران از بازار واردات کالایی کشورهای آفریقایی است. براساس نتایج گزارش، با همه ظرفیت‌هایی که در این قاره وجود دارد، سهم ایران از بازار ۵۲۳ میلیارد دلاری این قاره، کمتر از ۰٫۵ درصد (دقیقا ۰٫۱۳ درصد) بوده است. همچنین به جز سه کشور، سهم ایران از بازار اغلب کشورهای این قاره (که ۱۱ کشور از آنها وارداتی بیش از ۱۰ میلیارد دلار در سال دارند) کمتر از ۰٫۵ درصد است. بررسی‌ها نشان می‌دهد عمده ریسک‌های بالقوه‌ای که برای توسعه سهم کالاهای ایرانی از بازار کشورهای آفریقایی وجود دارد، مربوط به ناشناخته بودن این بازار، ترس تجار و بازرگانان از تنش‌های سیاسی در برخی کشورها و مهم‌تر از همه کم‌توجهی دولت (دولت‌های ایران) به توسعه تجارت خارجی با این کشورها از طریق دیپلماسی اقتصادی بوده است. اما اهمیت پرداختن به این دست گزارش‌ها در این است که سال گذشته از ۴۱٫۴ میلیارد دلار اقلام صادرات غیرنفتی ایران، بیش از ۷۴ درصد به پنج کشور چین، عراق، ترکیه، امارات و افغانستان صادر شده است.

این عدم تنوع در نقشه تجاری کشور می‌تواند در هنگامه تحریم، در زمان جنگ داخلی در کشورهای مقصد، در زمان وقوع مخاطرات طبیعی، در زمان تغییر سیاست‌های داخلی دولت‌های کشورهای مقصد، کالاهای صادراتی ایران مورد تهدید قرار گرفته و مشکلاتی را برای مسیرهای ارزی و تجاری کشورمان فراهم کند.

آفریقا و یک بازار بکر ۵۲۰ میلیارد دلاری

براساس داده‌های وبسایت نقشه تجارت (trade map) که وابسته به آنکتاد و سازمان تجارت جهانی است، در سال

۲۰۱۹ کشورهای آفریقایی (۵۶ کشور و منطقه جغرافیایی) در مجموع ۵۲۳ میلیارد و ۱۵۶ میلیون دلار کالا از کشورهای مختلف وارد کرده‌اند که بین آنها، ارزش واردات کشور آفریقای جنوبی با بیش از ۸۸ میلیارد دلار بالاترین میزان واردات را بین همه کشورهای این قاره داشته است. پس از این کشور، مصر با بیش از ۶۵ میلیارد دلار در رتبه دوم، مراکش با ۵۱ میلیارد دلار در رتبه سوم، نیجریه با ۴۷ میلیارد دلار در رتبه چهارم و الجزایر با حدود ۴۰ میلیارد دلار در رتبه پنجم قرار دارند. تونس، غنا، کنیا، لیبی، لیبیا و توگو دیگر کشورهایی هستند که در رتبه‌های ششم تا یازدهم قرار گرفته و به ترتیب در سال گذشته ۱۷٫۷ میلیارد دلار، ۱۵٫۸ میلیارد دلار، ۱۴ میلیارد دلار، ۱۲٫۳ میلیارد دلار، ۱۲٫۱ میلیارد دلار و ۱۰ میلیارد دلار کالا وارد کرده‌اند.

اگر کشورهای آفریقایی را براساس میزان واردات کالایی در گروه‌های مختلف طبقه‌بندی کنیم، ۱۱ کشور هرکدام بالای ۱۰ میلیارد دلار واردات داشته‌اند و در مجموع حدود ۳۷۴ میلیارد دلار یا به عبارتی ۷۱ درصد از کل کالاهای وارداتی قاره آفریقا در سال ۲۰۱۹ را این ۱۱ کشور وارد کرده‌اند. در گروه بعدی ۱۲ کشور قرار دارند که واردات هرکدام از این کشورها در سال ۲۰۱۹ بین ۵ تا ۱۰ میلیارد دلار بوده و مجموع واردات آنها در سال گذشته نزدیک به ۹۰ میلیارد دلار و سهم آنها از کل واردات قاره آفریقا بیش از ۱۷ درصد است. ۱۲ کشور در این گروه عبارتند از: تانزانیا، آنگولا، ساحل عاج، اتیوپی، سنگال، نامیبیا، موزامبیک، زامبیا، جمهوری دموکراتیک کنگو، سودان، کامرون و موریس. در گروه سوم کشورهایی قرار دارند که واردات این کشورها بین یک تا ۵ میلیارد دلار است. طبق آمارها، در این گروه ۱۷ کشور قرار دارند که مجموع واردات آنها در سال گذشته میلادی حدود ۴۵ میلیارد و ۳۴۷ میلیون دلار بوده است. در گروه چهارم

نیز ۱۶ کشور قرار دارند که واردات هرکدام از این کشورها کمتر از یک میلیارد دلار بوده و مجموع واردات اینها نیز در سال گذشته بیش از ۶ میلیارد دلار یا ۱,۱ درصد از کل واردات قاره آفریقا بوده است.

بر این اساس در یک جمع‌بندی ۴۰ کشور از ۵۶ کشور و منطقه جغرافیایی در قاره آفریقا در سال ۲۰۱۹ وارداتی بیش از یک میلیارد دلار و ۱۶ کشور نیز وارداتی کمتر از یک میلیارد دلار داشته‌اند.

سهم ایران از بازار آفریقا کمتر از ۰,۵ درصد است

همچنان‌که گفته شد کشورهای آفریقایی طی سال ۲۰۱۹ در مجموع ۵۲۳ میلیارد دلار واردات داشته‌اند. با این حال، در این زمینه بررسی‌های آماری نشان می‌دهد به‌رغم وجود بازار بکر ۵۲۳ میلیارد دلاری در این قاره، کشورمان ایران سهم شایسته‌ای از این بازار ندارد؛ چرا که کل صادرات ایران به قاره آفریقا در سال ۱۳۹۸ حدود ۶۰۰ میلیون دلار بوده است. در این زمینه با توجه به اینکه گمرک ایران طی سال ۱۳۹۸ جزئیات آمارهای مربوط به تجارت خارجی را به تفکیک کشورهای مختلف منتشر نکرده است، از داده‌های آماری سال ۱۳۹۷ گمرک استفاده شده که میزان تجارت خارجی ایران با کشورهای آفریقایی به تفکیک وجود دارد. طبق این آمارها، جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۹۷ در مجموع ۶۹۳ میلیون دلار کالاهای غیرنفتی به ۴۲ کشور کوچک و بزرگ آفریقایی صادر کرده که این میزان کمتر از ۰,۵ درصد (دقیقاً ۰,۱۳ درصد) نیاز کالایی بازار آفریقا است. طبق این آمارها، بین ۴۲ کشوری که ایران کالای غیرنفتی به آنها صادر کرده، بالاترین میزان آن مربوط به مصر با ۲۱۵ میلیون دلار می‌شود. پس از مصر، صادرات به کنیا با حدود ۱۳۸ میلیون دلار در رتبه دوم، صادرات به سودان با ۵۹ میلیون دلار در رتبه سوم، صادرات به آفریقای جنوبی با ۳۷ میلیون دلار در رتبه چهارم و

صادرات به مراکش نیز با ۳۳ میلیون دلار در رتبه پنجم قرار دارد. در مجموع صادرات ایران به ۱۲ کشور آفریقایی بالای ۱۰ میلیون دلار و صادرات به مابقی کشورها کمتر از ۱۰ میلیون دلار بوده است.

بر این اساس، در کنار پنج کشور مذکور، الجزایر، تانزانیا، جیبوتی، غنا، تونس، سومالی و موزامبیک هفت کشور دیگری هستند که صادرات ایران به این کشورها بالای ۱۰ میلیون دلار بوده است. همچنین صادرات ایران به ۹ کشور آفریقایی هرکدام بین یک تا ۱۰ میلیون دلار و صادرات به ۱۹ کشور نیز هرکدام کمتر از یک میلیون دلار بوده است. اما مقایسه و تطبیق آمارهای صادرات ایران به کشورهای آفریقایی با ظرفیت بازار این کشورها نیز نکات قابل‌تاملی دارد. چنانکه گفته شد، سهم ایران از بازار ۵۲۳ میلیارد دلاری آفریقا کمتر از ۰,۵ درصد (دقیقاً ۰,۱۳ درصد) است. اما بین کشورهای این قاره نیز سهم ایران از بازار کشورهای مختلف ارقام بسیار جالب‌توجهی را نشان می‌دهد، به‌طوری‌که سهم ایران از بازار ۸۸ میلیارد دلاری آفریقای جنوبی (از جمله کشورهای پیشرو قاره) حدود ۳۷ میلیون دلار یا ۰,۰۴ درصد، سهم ایران از بازار ۶۵ میلیارد دلاری مصر حدود ۲۱۵ میلیون دلار یا ۰,۳ درصد، سهم ایران از بازار ۵۱ میلیارد دلاری مراکش حدود ۳۳ میلیون دلار یا ۰,۰۶ درصد، سهم ایران از بازار ۴۷ میلیارد دلاری نیجریه حدود ۴,۸ میلیون دلار یا ۰,۰۱ درصد، سهم ایران از بازار نزدیک به ۴۰ میلیارد دلاری الجزایر حدود ۲۹,۴ میلیون دلار یا ۰,۰۷ درصد، سهم ایران از بازار ۱۷,۷ میلیارد دلاری تونس کمتر از ۲۴ میلیون دلار یا به عبارتی ۰,۱ درصد، سهم ایران از بازار نزدیک به ۱۶ میلیارد دلاری غنا حدود ۲۶ میلیون دلار یا ۰,۲ درصد و سهم ایران از بازار ۱۴ میلیارد دلاری کنیا نیز نزدیک به ۱۳۸ میلیون دلار یا حدود یک درصد از کل بازار این کشور است. در یک جمع‌بندی سهم ایران

از بازار ۴۲ کشوری که با آنها مراوده تجاری دارد، تنها در سه کشور کنیا، سودان و سومالی از کل بازار این کشورها حدود یک درصد بوده و در مابقی کشورها کمتر از یک درصد بازار این کشورها است.

یک ۵ هزار میلیارد دلاری اقتصاد آفریقا

اما در کنار آمارهای مربوط به تجارت خارجی و ظرفیت واردات کالایی که در خصوص آن بحث شد، طبق آمارهای منتشرشده از سوی نهادهای مختلف بین‌المللی از جمله آمارهای صندوق جمعیت سازمان ملل متحد، جمعیت ۵۶ کشور و منطقه جغرافیایی قاره آفریقا در سال ۲۰۱۹ حدود یک میلیارد و ۲۲۹ میلیون نفر بوده است. در کنار جمعیت، مؤلفه دیگری که می‌توان در مورد کشورهای آفریقایی به آن اشاره کرد، سهم این کشورها از یک اقتصاد جهانی است. براساس آمارهای صندوق بین‌المللی پول، در سال ۲۰۱۹ مجموع حجم تولید ناخالص داخلی کشورهای آفریقایی چهارهزار و ۸۰۸ میلیارد دلار یا به عبارتی، حدود ۱۱ برابر کل تولید ناخالص داخلی کشورمان بوده است. همچنین بین ۵۶ کشور منطقه جغرافیایی مستقل و غیرمستقل این قاره، نیجریه با ۴۴۶ میلیارد دلار بالاترین حجم تولید ناخالص داخلی را داشته است. پس از این کشور، آفریقایی جنوبی با ۳۵۸ میلیارد دلار در رتبه دوم، مصر با ۳۰۲ میلیارد دلار در رتبه سوم، الجزایر با ۱۷۳ میلیارد دلار در رتبه چهارم، مراکش با ۱۱۹ میلیارد دلار در رتبه پنجم، کنیا با ۹۹ میلیارد دلار در رتبه ششم، آنگولا با بیش از ۹۱ میلیارد دلار در رتبه هفتم، غنا با ۹۷ میلیارد دلار در رتبه هشتم، تانزانیا با ۶۲ میلیارد دلار در رتبه نهم و جمهوری دموکراتیک کنگو با ۴۹ میلیارد دلار در رتبه دهم قرار دارند. در مجموع طی سال ۲۰۱۹ حجم تولید ناخالص داخلی ۱۰ کشور آفریقایی بیش از ۵۰ میلیارد دلار بوده است. بر این اساس با مدنظر قراردادن دو مؤلفه جمعیت

و تولید ناخالص داخلی، می‌توان گفت کشورهای آفریقایی برخلاف تصور عامیانه، از ظرفیت بسیار بالایی برای همکاری‌های اقتصادی برخوردارند و توجه به این کشورها برای افزایش تعاملات و همچنین متنوع‌سازی نقشه تجاری کشور می‌تواند به‌عنوان یک راهبرد تجاری مدنظر سیاستگذاران قرار گیرد.

شرق آفریقا بکرتر و نزدیک‌تر

در مطالب پیشین گفته شد با همه ظرفیت‌هایی که در این قاره وجود دارد، سهم ایران از کل بازار ۵۲۳ میلیارد دلاری این قاره، کمتر از ۰٫۵ درصد (دقیقاً ۰٫۱۳ درصد) است. بررسی‌ها نشان می‌دهد عمده ریسک‌های بالقوه‌ای که برای توسعه حجم تجارت خارجی و به‌ویژه سهم کالاهای ایرانی از بازار کشورهای آفریقایی وجود دارد، مربوط به ناشناخته‌بودن این بازار، ترس تجار و بازرگانان از تنش‌های سیاسی در برخی کشورها و البته مهم‌تر از همه این موارد، کم‌توجهی به توسعه دیپلماسی اقتصادی بوده است. در این راستا در ادامه پیشنهادهایی ارائه می‌شود که از نتایج مطالعات مختلفی که درخصوص ظرفیت‌های تجاری قاره آفریقا انجام شده گردآوری و تحلیل شده است.

۱- با توجه به اهمیت نسبتاً بالای سطح روابط دیپلماتیک با کشور هدف برای صادرکنندگان به آفریقا، توصیه می‌شود سیاستمداران درجهت تقویت هدفمند روابط دیپلماتیک با کشورهای آفریقایی، بویژه با کشورهای دارای اولویت بالاتر برای توسعه کالاهای صادراتی ایرانی، گام بردارند.

۲- با توجه به اهمیت مؤلفه شدت رقابت از دید صادرکنندگان ایرانی، لازم است درجهت زمینه‌سازی برای حضور در کشورهایی که شدت رقابت در آنها در سطح پایین‌تری قرار دارد، حمایت‌های لازم توسط وزارت

صمت، وزارت امور خارجه و ساير نهادهای مربوطه برداشته شود.

۳- با توجه به اهميت رشد بازار و رشد توليد ناخالص ملي، لازم است دوراندیشی لازم برای حضور بلندمدت در آن دسته از کشورهای آفریقای که دارای رشد نسبتاً بالایی از نظر اقتصادی هستند، صورت گیرد و لذا تحکیم روابط با این کشورها و زمینه‌سازی برای ایجاد روابط بلندمدت با آنها ضروری است.

۴- با توجه به فعالیت‌های فرهنگی، سیاسی و اجتماعی جمهوری اسلامی ایران در برخی کشورهای آفریقای، لازم است بانیان این فعالیت‌ها در جهت توسعه صادرات غیرنفتی به کشورهای مذکور گام بردارند و از این ظرفیت‌ها در جهت توسعه صادرات غیرنفتی استفاده شود. ۵- با توجه به بازار رو به گسترش اکثر کشورهای آفریقای و عدم وجود اطلاعات کافی در مورد بازار این کشورها بین صادرکنندگان ایرانی، توصیه می‌شود مسئولان امر در جهت معرفی بیشتر این کشورها و ایجاد زمینه‌های لازم برای گسترش همکاری با کشورهای این قاره گام بردارند.

۶- با توجه به اینکه حضور بیشتر کشورها در قاره آفریقا بعد آینده‌نگری دارد و در آینده‌ای نه‌چندان دور بازار این کشورها یکی از بازارهای مناسب در دنیا خواهد بود، لازم است سیاستگذاران و صادرکنندگان جمهوری اسلامی ایران نیز این موضوع را در برنامه‌ریزی‌های خود مدنظر قرار دهند.

۷- اکثر کشورها در تلاشند برای تداوم حیات صنعتی و افزایش منافع ملی خود از قاره آفریقا بهره‌برداری کنند، لذا توصیه می‌شود سیاستگذاران ایرانی در ایجاد رابطه با آفریقا، بر این موضوع و نیز بر دوطرفه بودن منافع حاصل از گسترش روابط جمهوری اسلامی ایران و کشورهای آفریقای تأکید کنند.

۸- با توجه به وجود ریسک اقتصادی نسبتاً بالا برای توسعه تجارت با قاره آفریقا و در نتیجه بی‌میلی صادرکنندگان ایرانی برای صادرات به این قاره، لازم است سیاستگذاران تجارت خارجی گام‌هایی در جهت کاهش این ریسک‌ها برای صادرکنندگان خدمات و کالاهای غیرنفتی و تشویق صادرکنندگان برای صادرات به این قاره بردارند.

در کنار موارد پیشین که در خصوص توسعه تجارت خارجی به کشورهای آفریقای گفته شد، به نظر می‌رسد علاوه بر پیشنهادها کلی که در مورد توسعه روابط تجاری با کشورهای مختلف این قاره ارائه شد، شرق آفریقا با توجه به نزدیکی جغرافیایی که با ایران دارد، زمینه‌های زیادی برای توسعه تجارت خارجی برای ایران می‌تواند فراهم کند. در ادامه به صورت موردی به برخی از آنها اشاره می‌شود:

۱- در اینجا به لحاظ بکر بودن منطقه، رقابت ایران برای به دست آوردن بازار سختی کمتری نسبت به شمال و شمال‌غربی آفریقا دارد که همه کشورهای بزرگ و صنعتی در آنجا حضور دارند و هم فضای اقتصادی کشورهای این منطقه، نسبت به شمال، شمال‌غرب و غرب آفریقا کمتر از پیامدهای تنش‌های سیاسی متأثر است.

۲- کشتی‌های ایرانی با سوخت‌گیری در ایران و بدون عبور از تنگه‌ها و آب‌های کشورهای دیگر می‌توانند به سواحل شرق آفریقا دست پیدا کنند.

۳- کلونی‌های شیعه و ایرانی‌تباران از قبل در این مناطق وجود داشته‌اند. تعدادی از شیرازی‌تباران در زنگبار ساکن هستند و همچنین شیعیان هندی‌تبار موسوم به خوجه نیز به تجارت در این منطقه مشغولند. شیعیان لبنانی نیز در این منطقه مانند دیگر مناطق آفریقا فعالیت دارند. این گروه‌ها برای توسعه بازارهای تجاری، ارائه محصولات

حلال و استقبال از کالاهای ایرانی ظرفیت بسیار بالایی محسوب می‌شوند.

۴- سواحل گسترده این منطقه رهگیری مبادلات اقتصادی ایران با این کشورها برای تحریم از سوی آمریکا را با مشکل مواجه می‌سازد. همچنین به دلیل وجود دولت‌هایی با مختصات دولت‌های شرق آفریقا، این دولت‌ها حتی در صورت موافقت با آمریکا، انگیزه مسدودسازی تجارت با ایران را ندارند.

۵- حضور در سواحل و کشورهای شرق آفریقا راه را برای تجارت با کشورهای پرجمعیت‌تر و سرسبزتر غرب این قاره هموارتر می‌کند. این مسأله از دو جهت مهم است. نخست کوتاه‌شدن مسیر تجاری ایران و دوم آنکه حضور اقتصادی ایران در شرق آفریقا انگیزه کشورهای غربی این قاره را برای اجرای تحریم‌ها علیه ایران می‌گیرد.

۶- برخی کشورهای توسعه‌یافته شرق آسیا با اجاره زمین در شرق آفریقا به دنبال توسعه کشاورزی و تأمین برخی اقلام غذایی در این مناطق هستند. ایران نیز می‌تواند بخشی از نیازهای نهادهای دامی خود را به جای تأمین از کشورهای همچون برزیل، استرالیا و... از این مناطق تهیه کند.

۷- اقتصاد این منطقه به دلیل ویژگی‌هایی که دارد، قابلیت برقراری روابط تهاتری با ایران را دارد. صادرات کالاهای مصرفی، ماشین‌آلات، اتصالات و وسایل کشاورزی توسط ایران و در قبال آن واردات طلا، سنگ‌های قیمتی، مواد کشاورزی مورد نیاز و... از این مناطق می‌تواند برای تجارت دوجانبه ایران و کشورهای شرق آفریقا موثر باشد.

منبع: مهدی عبداللهمی، روزنامه فرهیختگان، شماره ۳۰۶۲، سه شنبه ۲۷ خرداد ۱۳۹۹، صفحه ۸. در: <http://farhikhtegandaily.com/newspaper/3962/8>

میزان واردات کالایی کشورهای آفریقایی در سال ۲۰۱۹ و سهم کالاهای ایرانی از این بازار			
کشور	واردات کشورهای آفریقایی در سال ۲۰۱۹ (دلار)	صادرات ایران به کشورهای آفریقایی در سال ۱۳۹۷ (دلار)	سهم کالاهای ایرانی از کل بازار کشورهای آفریقایی (درصد)
آفریقای جنوبی	۸۸,۲۱۶,۱۷۹,۰۰۰	۳۷,۱۱۵,۶۸۱	۰/۰۴
مصر	۶۵,۱۱۳,۸۸۰,۰۰۰	۲۱۵,۰۱۲,۲۴۰	۰/۳
مراکش	۵۱,۰۹۶,۳۶۷,۰۰۰	۳۳,۱۲۲,۱۵۲	۰/۰۶
نیجریه	۴۷,۲۸۷,۳۰۴,۰۰۰	۴,۸۱۲,۹۸۹	۰/۰۱
الجزایر	۳۹,۷۷۷,۵۱۳,۰۰۰	۲۹,۳۱۹,۷۱۳	۰/۰۷
تونس	۱۷,۷۰۴,۶۶۵,۰۰۰	۲۳,۷۸۳,۶۴۲	۰/۱
غنا	۱۵,۰۶۹,۰۹۱,۰۰۰	۲۶,۱۱۳,۳۶۹	۰/۲
کنیا	۱۴,۰۰۳,۹۸۳,۰۰۰	۱۳۷,۶۲۹,۳۹۲	۱
لیبی	۱۲,۲۸۹,۶۲۴,۰۰۰	۳,۴۷۱,۱۰۶	۰/۰۳
لیبریا	۱۲,۱۷۵,۱۵۶,۰۰۰	۶۴۷,۲۵۵	۰/۰۱
توگو	۱۰,۰۴۳,۵۸۵,۰۰۰	۲,۳۲۶,۰۷۰	۰/۰۲
تانزانیا	۹,۱۹۲,۰۷۲,۰۰۰	۲۹,۲۰۶,۰۳۰	۰/۳
آنگولا	۸,۹۹۶,۷۳۱,۰۰۰	-	-
ساحل عاج	۸,۷۲۴,۲۴۶,۰۰۰	۸,۳۴۳,۴۷۹	۰/۱
اتیوپی	۸,۳۳۲,۹۲۳,۰۰۰	۳,۸۳۲,۸۱۳	۰/۰۵
سنگال	۸,۱۴۳,۱۱۳,۰۰۰	۴,۴۰۵,۴۲۱	۰/۰۵
نامیبیا	۷,۷۱۵,۲۰۲,۰۰۰	-	-
موزامبیک	۷,۶۳۸,۷۴۰,۰۰۰	۱۵,۲۷۳,۳۸۴	۰/۲
زامبیا	۷,۲۴۶,۸۹۷,۰۰۰	۶۸,۸۶۸	۰/۰۰۱
جمهوری دموکراتیک کنگو	۶,۴۱۵,۹۹۷,۰۰۰	۱۸,۲۱۶	۰/۰۰۰۳
سودان	۶,۰۰۳,۱۳۲,۰۰۰	۵۹,۱۵۱,۲۰۶	۱
کامرون	۵,۶۳۰,۸۵۱,۰۰۰	۴,۴۳۳,۱۹۰	۰/۰۸
موریس	۵,۶۰۱,۱۸۴,۰۰۰	۱۳۵,۳۵۰	۰/۰۰۲
زیمبابوه	۴,۷۹۷,۷۵۷,۰۰۰	۲۲۱,۷۰۰	۰/۰۰۵
بورکینافاسو	۴,۲۵۲,۵۶۸,۰۰۰	۴۲۱,۶۳۹	۰/۰۱
گینه	۴,۰۴۲,۰۸۷,۰۰۰	۱۸۲,۵۱۳	۰/۰۰۵
چیبوتی	۴,۰۱۲,۳۵۱,۰۰۰	۲۷,۴۲۵,۵۵۴	۰/۷
ماداگاسکار	۳,۸۹۶,۸۸۷,۰۰۰	۳۰۷,۰۰۰	۰/۰۰۸
مالی	۳,۲۶۵,۹۵۲,۰۰۰	۶۴۷,۸۱۲	۰/۰۲
موریتانی	۲,۹۴۲,۵۵۶,۰۰۰	۲۲۶,۰۲۴	۰/۰۰۸
بنین	۲,۸۹۳,۲۳۲,۰۰۰	۶۵۱,۰۵۱	۰/۰۲
اوگاندا	۲,۸۶۹,۵۲۸,۰۰۰	۱,۲۷۹,۶۹۲	۰/۰۴۵
سومالی	۲,۱۳۸,۳۳۱,۰۰۰	۲۱,۱۳۸,۰۱۸	۱
گابن	۱,۹۹۴,۳۳۲,۰۰۰	۲۳۰,۰۱۸	۰/۰۱
اسواتینی (سواتیلند)	۱,۸۳۴,۴۳۶,۰۰۰	۱,۱۷۲	۰/۰۰۰۱
لسوتو	۱,۵۷۲,۰۲۷,۰۰۰	۱۳۴,۰۹۴	۰/۰۰۹
مالاوی	۱,۳۳۴,۱۰۰,۰۰۰	۲۸,۰۵۴	۰/۰۰۲
گامبیا	۱,۲۸۴,۳۱۴,۰۰۰	۳۳۰,۷۹۴	۰/۰۰۳
نیجر	۱,۲۰۲,۹۱۲,۰۰۰	۱,۱۵۷,۳۱۹	۰/۱۰
سیرالئون	۱,۰۱۶,۳۶۷,۰۰۰	۲۳۷,۳۴۵	۰/۰۲
رواندا	۸۷۱,۵۷۷,۰۰۰	۴۱۳,۲۲۲	۰/۰۵
جمهوری آفریقای مرکزی	۲۵۲,۳۲۷,۰۰۰	۳,۰۰۱	۰/۰۰۱
جمع ۴۲ کشور مذکور	۵۰۹,۸۲۱,۰۶۶,۰۰۰	۶۹۲,۹۷۹,۱۳۸	۰/۱
سایر کشورها	۱۳,۳۳۴,۹۳۰,۰۰۰	-	-
جمع کل قاره آفریقا	۵۲۳,۱۵۵,۹۹۶,۰۰۰	۶۹۲,۹۷۹,۱۳۸	۰/۱۳

منبع: داده‌های trademap و داده‌های گمرک ایران

فرصت‌ها و رویدادهای اقتصادی آفریقا

احداث و انتقال خط تولید در ماداگاسکار

توسعه‌ای روابط ایران و ماداگاسکار می‌باشد. بخش اقتصادی برای بازدید از کارخانه‌ها و برگزاری جلسات تجاری با هماهنگی آمادگی دارد. اطلاعات تماس:

@MadagascarConsulatTehran
+989024840059

منبع: کنسولگری جمهوری ماداگاسکار در تهران

با رایزنی کنسولگری جمهوری ماداگاسکار در تهران با مدیر منطقه آزاد صنعتی در آنتاناناریو زمینه حضور شرکت‌های ایرانی در این کشور فراهم گردید. صاحبان صنایع می‌توانند با ارسال مدارک و طرح توجیهی از این فرصت انحصاری برای حضور در بازار جنوب آفریقا بهره مند شوند. برخورداری از تسهیلات اقتصادی و معافیت جهت تولید محصول و صادرات کالا بخشی از برنامه

معرفی رویدادهای اقتصادی پیش‌رو در آفریقا

رویدادها	Event	محل برگزاری	موضوع	زمان برگزاری	کسب اطلاعات بیشتر
شانزدهمین نمایشگاه بین المللی معادن در سنگال	16 INTERNATIONAL SALON OF MINES	مرکز نمایشگاه های دائمی سنگال	معادن و زمین شناسی؛ مزایا برای جوامع	۱۲ آبان ۱۳۹۹	www.simsenegal.com dancoberman@ametrade.org rokhaya.samba@minesgeologie.gouv.sn
بیست و سومین نمایشگاه بین المللی بازرگانی	23rd Kenya international trade exhibition	کنیا (نایروبی)	بازرگانی	۲۸ آبان ۱۳۹۹	/https://www.expogr.com/expokenya
بیست و دومین نمایشگاه صنایع ماشین آلات	22nd Kenya 2020 indusmach	کنیا (نایروبی)	صنعت ماشین آلات	۲۸ آبان ۱۳۹۹	/https://www.expogr.com/kenyaind
بیست و سومین نمایشگاه غذا و کشاورزی	23rd Kenya 2020 foodagro int'l trade exhibition	کنیا (نایروبی)	مواد غذایی و کشاورزی	۲۸ آبان ۱۳۹۹	/https://www.expogr.com/kenyafood
نمایشگاه ابزار و سخت افزار	Kenya 2020 tools and hardware	کنیا (نایروبی)	ابزارآلات	۲۸ آبان ۱۳۹۹	www.expogr.com/kenyaind/toolsandhardware.php
بیست و سومین نمایشگاه چاپ و بسته بندی کنیا	Kenya 2020 plastics, printing, packaging	کنیا (نایروبی)	پلاستیک، چاپ و بسته بندی	۲۸ آبان ۱۳۹۹	/https://www.expogr.com/kenyappp
بیست و دومین نمایشگاه پزشکی	22nd Kenya 2020 MedExpo	کنیا (نایروبی)	پزشکی	۲۸ آبان ۱۳۹۹	/https://www.expogr.com/kenyamed